

۳۲ مفهوم کلیدی

تعریف روش مورد مطالعه

علم - مسئله - فرضیه - نظریه - سطح صوری - سطح تجربی - توصیف - تبیین - پیش‌بینی و کنترل - روش علمی - روش شهودی - شیوه خردگرایانه - استناد به نظر صاحب‌نظران - تعریف عملیاتی - تکرارپذیری - شناخت - پردازش ادراکی - پردازش مفهومی - دستگاه عصبی - پیش‌مغز - میان‌مغز - مغز پسین - نیم‌کره چپ و راست مغز - سگته - توپلاسم - هیپوتالاموس - بصل‌النخاع - تالاموس - مصاحبه - آزمون - مشاهده - پرسش‌نامه

اهداف کلی فصل

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های زیر را به دست آورند:

- ❖ سلسله مراتب گزاره‌های علمی را توضیح دهند.
- ❖ اهداف چهارگانه علم روان‌شناسی را تبیین کنند.
- ❖ مفهوم شناخت را تبیین کنند و سلسله مراتب شناخت را ترسیم نمایند.
- ❖ منابع چهارگانه کسب شناخت را بیان کنند.
- ❖ دو مشخصه روش علمی را تشریح کنند.
- ❖ جامع‌ترین تعریف از علم روان‌شناسی را ارائه نمایند.
- ❖ ریشه‌شناسی روان‌شناسی را به ویژه در میان دانشمندان اسلامی انجام دهند.
- ❖ کارکرد بخش‌های مختلف دستگاه عصبی را با ذکر مثال بتوانند توضیح دهند.
- ❖ چهار روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی را توضیح دهند.
- ❖ مهم‌ترین گرایش‌های روان‌شناسی را تفکیک کنند و توضیح دهند.

درس‌نامه

✓ سلسله مراتب گزاره‌های علمی

* در روان‌شناسی منظور از علم، علم تجربی است. در علوم تجربی با کمک روش‌های دقیق و عینی به بیان یافته‌ها پرداخته و به وسیله مشاهده و روش‌های عینی به تطبیق نمادها می‌پردازند.

* علوم با **نمادها** سر و کار دارد. نماد هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود. (مثال مفهوم کتاب)

* **دانش‌گرا** به یک مفهوم یا بیان علمی اشاره دارد. (مهم‌ترین گزاره‌ها در علوم تجربی: مسئله، فرضیه، نظریه)

* **فرضیه** یک جمله خبری است که به صورت خردمندانه‌ای در پاسخ به یک سؤال طرح می‌شود.

رابطه مسئله و فرضیه یک رابطه دوسویه است

- ۱- فرضیه می‌تواند از یک سو در «پاسخ» به سؤال بیاید.
- ۲- از سوی دیگر نتایج بررسی آن ممکن است پرسش‌هایی را به دنبال داشته باشد.

* فرضیه در صورت **تأیید** به قانون یا اصل تبدیل می‌شود.

* احتمال تأیید شدن فرضیه‌ها **بیشتر** از تأیید نشدن آن می‌باشد.

* سلسله مراتب گزاره‌های علمی: مسئله ← فرضیه ← اصول یا قوانین ← نظریه

* مجموعه‌ای از قوانین علمی یک **نظریه** را شکل می‌دهند.

* نظریه‌های علوم تجربی را براساس **سردستگی و کم‌رزدگی** می‌سنجند.

- ۱- سطح صوری: ساختار ظاهری و نحوه نوشتن نگارش آن
- ۲- سطح تجربی: قابل تجربه بودن و پژوهش پذیری

سطوح نظریه‌ها

* همه نظریه‌های علمی در دو سطح مذکور به یک اندازه رشد نکرده‌اند، زیرا ساختار **صوری** برخی از نظریه‌ها، قابل بررسی تجربی نیست.

✓ هدف علم روان‌شناسی

* توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل موضوع مورد مطالعه است.

✓ شناخت

منظور از **توصیف** بیان دقیق و روشن مفهوم مورد نظر است. واژه **تبیین** به بیان چرایی آن پدیده اشاره دارد در حالیکه واژه توصیف به چیستی مربوط می‌شود.

پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی آسان نیست. پدیده مورد مطالعه هر چه بیشتر قابل پیش‌بینی باشد، بهتر قابل کنترل خواهد بود.

هدف غایی همه علوم تجربی، **پیش‌بینی و کنترل** است.

- ۱- استناد به نظر صاحب‌نظران و مقام صلاحیت‌دار (استناد به آیات الهی و سیره نبوی و بزرگان دین)
- ۲- شیوه‌های مبتنی بر سیر و سلوک و روش‌های شهودی: (مبتنی بر درک درونی و شیوه خصوصی و روش مورد استفاده عرفا و مهم‌ترین ویژگی این شیوه، شخصی و غیرقابل تعمیم بودن این روش است.)
- ۳- شیوه خردگرایانه: (پی بردن به حقیقت با کمک فلسفه و منطق و روش فیلسوفان)
- ۴- روش علمی: (استفاده از روش‌های تجربی که عینی و قابل تکرار است.)

چهار منبع کسب شناخت

✓ روش علمی

* **تعریف روش علمی**: فرآیند جستجوی با قاعده و نظام‌دار به منظور مشخص کردن یک **موقعیت نامعین** این تعریف از ۳ واژه تشکیل شده است:

۱- **فرآیند جستجو**: فرایند، **جرایم** یک عمل و رسیدن به هدف را بیان می‌کند و جستجو کمک می‌کند تا روش علمی **هدیغمند** شود.

۲- **نظام‌دار بودن**: روش علمی تابع **قواعد مشخصی** است و هر یک از این قواعد باید به صورت منظمی بیان شود. (تفاوت دانشمند با فرد عادی در این مرحله مشخص می‌شود زیرا مواجهه دانشمند با مسئله، به صورت منظم و قاعده‌مند است.)

۳- **موقعیت نامعین**: دانشمندان به دنبال **الهام‌زدایی** و **موش‌سازی** هستند.

نکته:

❖ دانشمند با طرح مسئله، موقعیت ناشناخته را خلق می‌کند و به واسطه **روش علمی**، موقعیت ناشناخته را روشن می‌سازد.

- ۱- تعریف عملیاتی: در روش علمی باید متغیر مورد نظر به صورت **عینی و دقیق** تعریف شود به گونه‌ای که همه افراد با مطالعه تعریف متغیر مورد نظر، برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی را داشته باشند. (تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود و هرچه متغیر دقیق‌تر تعریف شود، اندازه‌گیری هم دقیق‌تر است.)
- ۲- تکرارپذیری: دلالت بر این دارد که یافته‌های به‌دست آمده از روش علمی، خصوصی و شخصی نیست بلکه هر فردی با رعایت ضوابط می‌تواند به یافته دیگران دسترسی یابد.

ویژگی‌های روش علمی

✓ تعریف علم روان‌شناسی

- * جامع‌ترین تعریف روان‌شناسی: علم مطالعه رفتار و فرآیندهای ذهنی (شناخت).
- * تعریف واحدی برای روان‌شناسی وجود ندارد؛ دلیلی اصلی وجود تعریف‌های مختلف در روان‌شناسی گذر زمان، پیشرفت دانش و زاویه‌ی نگاه دانشمندان است.
- * مطالعه رفتار اشاره به هر نوع فعالیت قابل مشاهده جاندار دارد.
- * مطالعه فرآیندهای ذهنی یا شناخت؛ دلالت بر بسیاری از رفتارها و کنش‌های غیرقابل مشاهده انسان دارد.
- * سلسله‌مراتب شناخت: محرک ← احساس ← توجه ← ادراک ← حافظه ← تفکر ← استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری
- * فرآیند بازیابی اطلاعات موجود در حافظه **تفکر** نام دارد.

تفکر شامل:

- ۱- استدلال
- ۲- قضاوت
- ۳- حل مسئله
- ۴- تصمیم‌گیری

- ۱- از توجه تا تصمیم‌گیری شناخت نامیده می‌شود.
  - ۲- به فرآیندهای توجه، ادراک و حافظه **شناخت پایه** گفته می‌شود.
  - ۳- به انواع تفکر **شناخت عالی** می‌گویند.
  - ۴- هر چه از **شناخت پایه** به **شناخت عالی** پیش می‌رویم عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود.
  - ۵- پردازش به معنای دریافت و فهم بیشتر است.
  - ۶- انواع پردازش } پردازش ادراکی: تأکید بر ویژگی‌های حسی مانند اندازه و شکل ظاهری یک محرک
پردازش مفهومی: تأکید بر ویژگی‌های مشترک محرک‌های مختلف (هر چه پردازش، مفهومی‌تر باشد، شناخت شکل گرفته پایدارتر و کارآمدتر است).
  - ۷- عالی‌ترین مرتبه شناخت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.
- (حل مسئله و تصمیم‌گیری مبتنی بر **پردازش مفهومی** کارآمدتر از حل مسئله و تصمیم‌گیری مبتنی بر **پردازش ادراکی** است.)

✓ سلسله مراتب

شناخت

✓ روان‌شناسی علمی نزد پیشینیان

* تأسیس اولین آزمایشگاه روان‌شناسی در شهر لایپزیک آلمان توسط **ویلهلم ورنر** برای اولین بار در سال ۱۸۷۹ م که محققین این سال را مبدأ شکل‌گیری **روان‌شناسی علمی** می‌دانند.

- ۱- **جاحظ:** از پیشگامان روش علمی - تجربی و ابزار شناخت از نظر او: حس، عقل و الهام
- ۲- **ابن سحنون:** مطالب ارزنده درباره هدف‌های آموزشی و وظایف معلم و آموزش مطالب
- ۳- **کندی:** اولین فیلسوف اسلامی که به شرح و توصیف «نفس» و اقسام آن به شیوه **السطور** پرداخته است.
- ۴- **فارابی:** در نظم بخشیدن به علوم و ایجاد هماهنگی بین دانش‌ها گام‌های جدی برداشته است و فارابی معتقد بود که برای رسیدن به سعادت باید **بعلم مثبت انسان**، تقویت شود. از نظر او شکوفایی فطرت‌ها از طریق «آموزش» امکان‌پذیر است.
- ۵- **ابن سینا:** بر اهمیت ادراک حسی در جریان شناخت تأکید دارد و شناخت راستین از نظر او «**شناخت عقلی**» است. (خودشناسی و تربیت نفس، توجه به تفاوت‌های فردی، شناخت استعدادها، در نظر گرفتن مراحل رشد، آموزش گروهی و تشویق از اصول روش‌های تربیتی ابن سینا است.)
- ۶- **مشاهیر ریگن:** غزالی، سهرودی، خواجه نصیرالدین طوسی، مولوی، سعدی و ابن خلدون و ...

* **فیجیگیری از اقدامات اندیشمندان اسلامی:** مطالعات آن‌ها در جنبه‌های نظریه‌پردازی بود، اما در بُعد تجربی آغازگران خوبی محسوب می‌شوند اما راه آن‌ها تداوم نیافت.

✓ نقش دستگاه عصبی در عملکرد روان‌شناسی

* روان‌شناسان به دلیل ارتباط کارکردهای روان‌شناسی با مکان‌هایی از مغز «مطالعه مغز» را ضروری می‌دانند.

* مغز را می‌توان به سه منطقه اصلی **پیش مغز، میان مغز و مغز پسین** تقسیم کرد.

* این واژگان براساس نحوه قرار گرفتن این بخش‌ها از جلو تا عقب **دستگاه عصبی** در جنین در حال رشد است.

<p>۱- در سمت جلو و بالای مغز و شامل قشر مخ، هسته‌های قاعده‌ای، دستگاه لیمبیک یا کناری، تالاموس و هیپوتالاموس است.</p> <p>۲- قشر مخ: بیش‌ترین اهمیت را در بخش پیش مغز به دلیل نقش اساسی در تفکر و سایر فرایندهای ذهنی</p> <p>۳- دستگاه لیمبیک: اهمیت در هیجان، انگیزش، حافظه و یادگیری (موجوداتی همچون ماهی‌ها و خزندگان به دلیل اینکه دستگاه لیمبیک غیر رشد یافته‌ای دارند، عمدتاً به صورت غریزی به محیط پاسخ می‌دهند).</p> <p>۴- وظیفه تالاموس: انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ</p> <p>۵- وظیفه هیپوتالاموس: تنظیم رفتار مربوط به بقای نوع مثل جنگیدن، تغذیه، فرار کردن و جفت‌گیری</p>	}	<p>۱- پیش مغز</p>
<p>۱- ساختار متعددی دارد که مهم‌ترین آن دستگاه فعال ساز شبکه‌ای است.</p> <p>۲- پیام‌های مربوط به خواب و برانگیختگی از این طریق منتقل می‌شود.</p> <p>۱- شامل بصل النخاع، پل مغزی و مخچه است.</p> <p>۲- کارکرد بصل النخاع: فعالیت قلبی، تنفس، بلع و هضم</p> <p>۳- کارکرد پل مغزی: شامل رشته‌های عصبی است و انتقال علائم از یک‌بخش مغز به بخش دیگر</p> <p>۴- کارکرد مخچه: کنترل هماهنگی بدن، توازن و کشش عضلانی</p>	}	<p>۲- میان مغز</p>
<p>۱- چپ: نقش مهم در زبان آموزی و حرکت</p> <p>۲- راست: دارای دانش معنایی بسیار خوب</p>	}	<p>سه منطقه اصلی مغز</p>

کارکرد نیمکره‌های مغز

<p>۱- پیشانی: پردازش حرکت و فرآیندهای عالی مثل تفکر</p> <p>۲- آهیانه‌ای: پردازش تنی-حرکتی</p> <p>۳- گیجگاهی: پردازش شنوایی</p> <p>۴- پس سری: پردازش اطلاعات دیداری</p>	}	<p>نیمکره‌های مغز و قشر مخ به منظور انجام مقاصد عملی شامل چهار قطعه می‌باشد</p>
--	---	---

<p>سکته کم‌خونی ← متوقف شدن تکه‌ای از بافت چربی جدا شده در سرخرگ مغز</p> <p>سکته خونریزی ← پاره شدن یک رگ خونی در مغز و آسیب سلول‌های مغزی</p>	}	<p>آسیب مغز انسان و اختلال کارکرد شناختی وی</p>
<p>۱- اختلال عروقی در اثر سکته</p> <p>۲- تومور مغزی (نئوپلاسم)</p>	}	

* **آسیب مستقیم** یکی از مهم‌ترین عواملی است که باعث اختلالات مغزی می‌شود.

۱- **مشاهد:** مشاهده رفتار انسان‌ها و حیوانات به وسیله محققین در محیط بیرون یا محیط آزمایشگاهی (مشاهده باید همراه با ثبت دقیق و به دور از پیش‌داوری باشد) (مثال: مشاهده دقیق رفتار نوع دوستانه حیوانات به صورت تکاملی)

۲- **پرسش‌نامه:** در مورد مسائلی که از طریق مشاهده مستقیم امکان پذیر نیست از این روش استفاده می‌شود و محقق از خود فرد، درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. (نتایج پرسش‌نامه را باید با احتیاط تلقی کرد)

۳- **مصاحبه:** برخی از موضوعات را به صورت از پیش تعیین شده نمی‌توان مشاهده کرد یا از پرسش‌نامه استفاده نمود در این صورت مصاحبه استفاده خواهد شد. مصاحبه برخلاف گفتگوی معمولی **هدمند** و **سازمان‌یافته** است.

مصاحبه به دو صورت: ۱- ساختار یافته (شبه پرسش‌نامه) است که در همه‌پرسی‌ها استفاده می‌شود. ۲- بدون ساختار که برای اخذ اطلاعات عمیق استفاده می‌شود و رعایت نکات اخلاقی الزامی است اما وقت‌گیر است و نیاز به آموزش ویژه‌ای دارد.

۴- **آزمون:** ابزاری جهت به **کمیت درآوردن** ویژگی‌های روان‌شناختی است که ساخت آن‌ها بسیار دشوار و فرآیند پیچیده‌ای را طی می‌کند و بیشتر افراد عادی جامعه با این روش روبه‌رو هستند.

دو ویژگی آزمون‌ها: (۱) دقیقاً چیزی را اندازه‌گیری کند که برای آن ساخته شده است. (۲) آزمون‌ها در دفعات متعدد اجرا باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند.

✓ روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی

* چگونگی اجراء و تفسیر آزمون‌ها باید **بهره‌ساز** روش‌ها باشد.

* استفاده افراد کم تجربه از آزمون‌ها، بیش از آن که راه‌گشا باشد، **مشکل‌آفرین** است.

- ۱- روان‌شناسی تربیتی
- ۲- روان‌شناسی شناختی
- ۳- روان‌شناسی سلامت
- ۴- روان‌شناسی اجتماعی
- ۵- روان‌شناسی صنعتی یا سازمانی
- ۶- روان‌شناسی ورزشی
- ۷- روان‌شناسی بالینی
- ۸- روان‌شناسی کودکان استثنائی

✓ مهم‌ترین گرایش‌های روان‌شناسی

* روان‌شناسان با توجه به علایق و توانمندی، به آموزش و پژوهش و ارائه خدمات تخصصی مشغول هستند.

* روان‌شناس، بعد از اخذ دیپلم، ۴ سال **در مقطع کارشناسی** و ۳ سال **در مقطع کارشناسی ارشد** تحصیل می‌کند و سپس به مدت **چهار سال در مقطع دکتری تخصصی روان‌شناسی** تحصیل می‌نماید.

* **تفاوت روان‌پزشک با روان‌شناس:** (۱) روان‌پزشک بعد از دوره پزشکی عمومی، ۳ سال **در زمینه اختلالات روانی، تشخیص و درمان**

آموزش می‌دیند. (۲) روان‌پزشکان با کمک **درمان‌های دارویی اختلالات را درمان می‌کنند.**

ردیف	«سوالات»
الف)	تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک غلط است؟
۱.	رابطه بین مسأله و فرضیه رابطه یک‌سویه است که در پاسخ به سؤال مطرح می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۲.	ساختار صوری برخی از نظریه‌ها در زمان ارائه قابل بررسی تجربی نیست. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
۳.	واژه توصیف به چیستی و واژه تبیین به بیان چرایی می‌پردازد. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۴.	شیوه خردگرایانه به عنوان یک منبع کسب شناخت از روش‌های تجربی بهره می‌برد. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
۵.	دانشمند با طرح مسأله موقعیت ناشناخته را خلق می‌کند و به واسطه روش علمی، موقعیت ناشناخته روشن می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
۶.	یافته‌های به دست آمده از روش علمی، خصوصی و شخصی نیست، و هر فردی به راحتی نمی‌تواند به یافته‌های دیگران دسترسی یابد. (متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)
۷.	در اواخر قرن بیستم همه روان‌شناسان، علم روان‌شناسی را مطالعه زندگی روانی، ذهن و ناهوشیاری می‌دانستند. (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)
۸.	پردازش‌گران تمایل ندارند استفاده از مخزن حافظه به صورت یک فلش حاوی اطلاعات خام باشد. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
۹.	هرچه از شناخت پایه به شناخت عالی پیش می‌رویم عمل پردازش ساده‌تر می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
۱۰.	از گذشته دور انسان سعی کرده است «خویشتن» و «من» خویش را بشناسد و در واژگان دینی، سودمندترین معارف بشری را معرفت نفس دانسته‌اند. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)
۱۱.	بعد تجربی علیرغم اینکه در کشورهای اسلامی آغاز خوبی داشته است، اما تداوم نیافت. (متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)
۱۲.	افرادی که در حرکات مهارتی مشکل دارند غالباً نیمکره راست آنها دچار آسیب است. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
۱۳.	اگر مغز انسان آسیب ببیند کارکرد فیزیولوژیک وی مختل می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
۱۴.	در مراحل اولیه پژوهش، بررسی آزمایشگاهی امکان‌پذیر نیست، در نتیجه از مصاحبه استفاده می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)
۱۵.	برای اخذ اطلاعات عمیق از مصاحبه بدون ساختار استفاده می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)

ردیف	«سؤالات»
(ب)	جای خالی زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.
۱۶.	فرضیه یک جمله ... است که به صورت خردمندانه در پاسخ به یک سؤال است و منظور از خردمندانه یعنی اینکه همراه با ... است. (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۱۷.	نظریه‌های علمی را بر اساس ... و ... آن می‌سنجیم. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
۱۸.	هدف غایی همه علوم تجربی ... و ... است. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۱۹.	روش شهودی مبتنی بر درک ... است و ... برای کسب شناخت از این روش استفاده می‌کنند. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
۲۰.	آخرین واژه در تعریف روش علمی واژه ... است و دانشمندان با طرح ...، موقعیت ناشناخته را خلق می‌کنند. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
۲۱.	تعریف عملیاتی باعث تسهیل ... می‌شود. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
۲۲.	امروزه فرایندهای ذهنی به واژه ... تعبیر می‌شود و فعالیت مورد مشاهده را ... می‌نامند. (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)
۲۳.	فرآیند بازنمایی اطلاعات موجود در حافظه ... نام دارد. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
۲۴.	تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش مفهومی، کارآمدتر از تصمیم‌گیری مبتنی بر ... است. (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
۲۵.	بسیاری از اندیشمندان اسلامی قبل از وونت آلمانی با ... به مطالعه ابعاد روان‌شناختی انسان پرداخته‌اند. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)
۲۶.	دستگاه عصبی، به خصوص ...، اساس توانایی ما در زمینه توجه، ادراک، حافظه و تعامل با دنیای اطرافمان است. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
۲۷.	نیم‌کره چپ در ... و ... نقش مهمی دارد و نیم‌کره راست دارای دانش ... بسیار خوبی است. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
۲۸.	یکی از آسیب‌های مغز، اختلال ... است که در اثر سکنه پدید می‌آید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
۲۹.	یکی از مهم‌ترین عواملی که باعث اختلالات مغزی می‌شود، ... است. (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)
۳۰.	برای مسائلی که بررسی آن‌ها با کمک مشاهده مستقیم امکان‌پذیر نباشند می‌توان از ... استفاده کرد. (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی)

«سوالات»		ردیف
(متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)		پ)
جدول شماره «۱»		
الف) روش علمی	۳۱. کسب شناخت با توسل به آیات الهی، سیره نبوی و بزرگان دینی	
ب) شیوه خردگرایانه	۳۲. استفاده از روش‌های عینی، تجربی و قابل تکرار	
ج) استفاده صاحب‌نظران و مقام‌های صلاحیت‌دار	۳۳. استفاده از فلسفه و منطق	
د) شیوه‌ای مبتنی بر سیر و سلوک و روش شهودی	۳۴. استفاده از درک درونی و شیوه‌های خصوصی	
جدول شماره «۲»		
(متن صفحه‌ی ۲۳ و ۲۴ کتاب درسی)		
الف) فارابی	۳۵. از پیشگامان روش علمی-تجربی است و ابزار شناخت انسان، حس، عقل و الهام است.	
ب) کندی	۳۶. اولین فیلسوفی که در اسلام به شرح نفس و اقسام آن به شیوه ارسطو پرداخت.	
ج) ابن سحنون	۳۷. در هماهنگی بین دانش‌ها گام جدی برداشت و بیان کرد شکوفایی فطرت از طریق آموزش است.	
د) جاحظ	۳۸. با وجود اینکه بر اهمیت ادراک حسی تأکید می‌کند ولی شناخت راستین را از طریق شناخت عقلی می‌داند.	
ه) ابن سینا	۳۹. در خصوص هدف‌های آموزشی، وظایف علم و آموزش مطالب کمک ارزنده کرد.	
جدول شماره «۳»		
(متن صفحه‌ی ۲۵ و ۲۶ کتاب درسی)		
الف) هیپوتالاموس	۴۰. برای کنترل هیجان، انگیزش، حافظه و یادگیری اهمیت دارد.	
ب) قشر مخ	۴۱. اطلاعات حسی را به قشر مخ منتقل می‌کند.	
ج) مخچه	۴۲. در بین بخش‌های پیش مغز اهمیت بسیار دارد چون در تفکر و فرایندهای ذهنی نقش اساسی دارد.	
د) تالاموس	۴۳. رفتار مربوط به بقای نوع را تنظیم می‌کند.	
و) پل مغزی	۴۴. کنترل هماهنگی بدن، توازن و کشش عضلانی با این بخش است.	
ه) دستگاه لیمبیک	۴۵. رشته‌های عصبی که علائم را از یک بخش مغز به بخش دیگر منتقل می‌کند.	

ردیف	«سؤالات»
ت)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۴۶. سلسله مراتب گزاره‌های علمی را نام ببرید. (شکل ۱-۱ صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)</p> <p>۴۷. نظریه‌ها دارای دو سطح هستند، نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)</p> <p>۴۸. چهار هدف علم روان‌شناسی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)</p> <p>۴۹. دو نکته‌ای که در توصیف باید مورد توجه روان‌شناسی قرار گیرد را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)</p> <p>۵۰. چهار منبع کسب شناخت را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)</p> <p>۵۱. دو ویژگی روش علمی را از جهت نظام‌دار بودن نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)</p> <p>۵۲. ویژگی‌های روش علمی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۱۸ و ۱۹ کتاب درسی)</p> <p>۵۳. جامع‌ترین تعریف از روان‌شناسی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)</p> <p>۵۴. سلسله مراتب شناخت را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)</p> <p>۵۵. آیا همه انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل می‌کنند؟ و پردازش به چه معناست؟ (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)</p> <p>۵۶. به ترتیب نام یک مورخ آلمانی و یک اندیشمند اسلامی که در روش علمی - تجربی در حوزه روان‌شناسی پیشگام بودند نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)</p> <p>۵۷. سه مورد از روش‌های تربیتی ابن سینا را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)</p> <p>۵۸. سه منطقه اصلی مغز را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)</p> <p>۵۹. در بین بخش‌های مغز، کدام قشر اهمیت دارد و چرا؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)</p> <p>۶۰. سه عامل اختلال مغزی و یا مختل شدن کارکرد شناختی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)</p> <p>۶۱. چهار روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۷ تا ۲۹ کتاب درسی)</p>
ث)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>۶۲. در علوم تجربی از چه روشی استفاده می‌شود؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)</p> <p>۶۳. دوسویه بودن رابطه مسأله و فرضیه را توضیح دهید. و در چه صورت فرضیه به قانون تبدیل می‌شود؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)</p> <p>۶۴. نظریه چیست؟ و دو سطح صوری و تجربی آن را توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)</p> <p>۶۵. روان‌شناسان برای رسیدن به مطالعه دقیق پدیده‌ها چه اقداماتی باید انجام دهند؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)</p> <p>۶۶. منظور از روش علمی چیست؟ و اجزای سه‌گانه‌اش را مختصراً توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)</p> <p>۶۷. منظور از تعریف عملیاتی و تکرارپذیری به عنوان ویژگی روش علمی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۱۸ و ۱۹ کتاب درسی)</p> <p>۶۸. منظور از رفتار و فرآیندهای ذهنی در علم روان‌شناسی چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)</p> <p>۶۹. به ترتیب منظور از «احساس»، «توجه»، «ادراک» و «تفکر» چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)</p> <p>۷۰. شناخت را تعریف کنید و منظور از «شناخت پایه» و «شناخت عالی» چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)</p> <p>۷۱. تفاوت پردازش ادراکی را با پردازش مفهومی توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)</p> <p>۷۲. خدمات فارابی و ابن سینا را در علم روان‌شناسی بیان کنید. (متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)</p>

ردیف	«سوالات»
	۷۳. پیش مغز در کدام سمت مغز قرار دارد و شامل چه بخش‌های می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۷۴. مغز پسین شامل چه بخش‌هایی می‌باشد؟ کارکرد هر یک را توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۷۵. تفاوت تالاموس و هیپوتالاموس در چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۷۶. نیم‌کره‌های مغز برای مقاصد عملی به چند قطعه تقسیم می‌شوند؟ کارکرد آنها را تشریح کنید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
	۷۷. انواع سکنه را نام ببرید و تشریح کنید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی)
	۷۸. دو ویژگی آزمون‌ها را بیان کنید. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۷۹. وقتی نتوانیم موضوعی را به صورت مستقیم از فردی بپرسیم از چه روشی استفاده می‌کنیم؟ نقاط قوت و ضعف آن را بیان کنید؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۰. در همه پرسش‌ها از چه روشی استفاده می‌شود؟ چه مزیتی دارد؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۱. افراد عادی جامعه، در میان روش‌های روان‌شناسی بیشتر با کدام مواجه شده‌اند؟ نقطه قوت و ضعف آن را بیان کنید؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۲. نتایج تکرار آزمون‌ها باید به چه صورتی باشد و استفاده از آزمون‌ها برای چه کسانی مشکل‌آفرین است؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
	۸۳. به ترتیب جملات زیر اشاره به کدام سلسله مراتب گزاره‌های علمی دارد؟ «مهم‌ترین علت افزایش دمای کره‌ی زمین چیست؟» و «گازهای گلخانه‌ای باعث افزایش دمای کره‌ی زمین شده است.» (فعالیت ۶-۱ صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)
	۸۴. تفاوت روان‌شناس با روان‌پزشک در چه مواردی است؟ (متن صفحه‌ی ۳۱ کتاب درسی)
	۸۵. در مراحل اولیه پژوهش، که بررسی آزمایشگاهی امکان پذیر نیست، از چه راهی موضوع را تبیین می‌کنیم؟ ۲ نکته مهم در این روش را نیز نام ببرید؟ (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)
	۸۶. کودکی که به والدینش توصیه می‌کند برای خرید وسیله نقلیه، اتوبوس یا کامیون بخرد، پردازش وی از چه نوعی است؟ (فعالیت ۹-۱ صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)
	۸۷. چرا موجوداتی مانند ماهی‌ها و خزندگان به صورت غریزی به محیط پاسخ می‌دهند؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۸۸. منظور از تفکر چیست و شامل چه مواردی می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)
	۸۹. کارکرد پل مغزی و مخچه به چه صورت می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۹۰. دو مشخصه روش شهودی و خردگرایانه را توضیح دهید؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
	۹۱. دو مزیت روش علمی را نسبت به سایر نتایج کسب شناخت تبیین نمایید؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
	۹۲. مهم‌ترین ساختار میان مغز چیست و وظیفه انتقال چه نوع پیام‌هایی با این بخش می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
	۹۳. به نظر شما بین مسئله، فرضیه، قوانین و نظریه‌های علمی چه ارتباطی وجود دارد؟ (فعالیت ۴-۱ صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
	۹۴. به ترتیب در چه شرایطی از پرسش‌نامه و مصاحبه استفاده می‌کنیم؟ (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی)

سلسله‌مراتب گزاره‌های علمی

۹۵. کدام ترتیب درباره‌ی روند گزاره‌های علمی درست است؟
 ① مسئله ← فرضیه ← اصول ← قوانین
 ② مسئله ← فرضیه ← قوانین ← نظریه
 ③ مسئله ← نظریه ← فرضیه ← قوانین
 ④ مسئله ← فرضیه ← گزاره ← نظریه
 (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
۹۶. کدام یک از موارد زیر رابطه دوسویه دارند؟
 ① فرضیه - مسأله
 ② مسأله - نظریه
 ③ نظریه - قوانین
 ④ فرضیه - قوانین
 (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۹۷. ... هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود ... به یک مفهوم یا بیان علمی اشاره دارد.
 ① واژه گزاره - نماد
 ② نماد - واژه گزاره
 ③ نماد - فرضیه
 ④ واژه گزاره - فرضیه
 (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۹۸. فرضیه در صورت تأیید به ... یا ... تبدیل می‌شود فرضیه خردمندانه به این معنا است ...
 ① نظریه یا قانون - بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه با اندیشه همراه است.
 ② نظریه یا اصل - بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه بر اساس تجربه مطرح می‌شود.
 ③ اصل یا قانون - بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه بر اساس تجربه مطرح می‌شود.
 ④ اصل یا قانون - بر اساس شانس و تصادف نیست بلکه با اندیشه همراه است.
 (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۹۹. با توجه به اینکه منظور از علم، علم تجربی می‌باشد؛ کدام گزینه نادرست است؟
 ① در علوم تجربی از روش‌های دقیق و عینی استفاده می‌شود.
 ② مشاهده و روش ذهنی در علوم تجربی بسیار راهگشاست.
 ③ علوم تجربی با نمادها سر و کار دارد و نماد هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود.
 ④ در علوم تجربی تلاش بر این است که با تطبیق نمادهایی همچون واژگان و اعداد با قضایا (فرضیه، نظریه و ...) پرداخته شود.
 (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۱۰۰. در ارتباط با مسئله و فرضیه کدام گزینه نادرست می‌باشد؟
 ① رابطه بین مسئله و فرضیه یک رابطه دوسویه است.
 ② فرضیه در صورت تأیید به قانون یا اصل تبدیل می‌شود.
 ③ فرضیه به صورت یک جمله خبری می‌تواند در پاسخ به سؤال بیاید.
 ④ نتایج بررسی مسئله می‌تواند پرسش‌هایی را به دنبال داشته باشد.
 (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۱۰۱. با توجه به سلسله مراتب گزاره‌های علمی، گزینه نادرست را مشخص کنید؟
 ① (گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود) نمونه یک فرضیه است.
 ② منظور از سطح تجربی نظریه‌ها، پژوهش‌پذیری آن است و منظور از سطح صوری نحوه نوشتن ارکان می‌باشد.
 ③ احتمال تأیید نظریه‌ها بیشتر از عدم تأیید آن می‌باشد.
 ④ ساختار صوری برخی از نظریه‌ها در زمان ارائه قابل بررسی تجربی نمی‌باشد.
 (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
۱۰۲. مجموعه‌ای از قوانین علمی، ... را شکل می‌دهند. هر چند احتمال تأیید فرضیه‌ها ... از عدم تأیید آن است.
 ① نظریه - کمتر
 ② نظریه - بیشتر
 ③ اصول - کمتر
 ④ اصول - بیشتر
 (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
۱۰۳. نظریه دارای چند سطح است؟
 ① دو سطح
 ② سه سطح
 ③ یک سطح
 ④ چهار سطح
 (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
۱۰۴. در یک نظریه منظور از ساختار ظاهری و نحوه نوشتن سطح ... و منظور از قابل تجربه بودن و پژوهش‌پذیر بودن سطح ... است.
 ① صوری - تجربی
 ② تجربی - صوری
 ③ صوری - فلسفی
 ④ فلسفی - صوری
 (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)
۱۰۵. همه‌ی گزینه‌های زیر صحیح است به جز گزینه‌ی:
 ① همه نظریه‌های علمی در سطوح صوری و تجربی به یک اندازه رشد نمی‌کنند.
 ② برخی نظریه‌ها پشتوانه تجربی قوی ندارند.
 ③ ساختار صوری برخی از نظریه در زمان ارائه قابل بررسی تجربی نیست.
 ④ تنها روش بررسی فرضیه‌ها روش علمی است.

۱۰۶. کدام گزینه درباره اهداف علم روان‌شناسی به ترتیب صحیح است؟
 ① توصیف - پیش‌بینی - کنترل - تبیین
 ② توصیف - کنترل - پیش‌بینی - تبیین
 ③ توصیف - تبیین - پیش‌بینی - کنترل
 ④ توصیف - کنترل - تبیین - پیش‌بینی
 (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۱۰۷. کدام عبارت نادرست است؟
 ① در علوم تجربی با کمک مشاهده و سایر روش‌های عینی به تطبیق نمادها پرداخته می‌شود.
 ② نماد هر چیزی است که جایگزین چیز دیگری می‌شود.
 ③ رابطه بین مسأله و فرضیه یک رابطه یک‌سویه می‌باشد.
 ④ در علوم تجربی از طریق روش‌های دقیق و عینی به بیان یافته‌ها پرداخته می‌شود.
 (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی)
۱۰۸. نظریه‌های علمی را بر چه اساسی می‌سنجیم؟
 ① میزان تأثیرپذیری در محیط
 ② قواعد حاکم در علوم تجربی
 ③ سودمندی و کاربردپذیری
 ④ شرایط به وجود آمده در مراحل آزمایش
 (متن صفحه‌ی ۱۳ کتاب درسی)

اهداف علم روان‌شناسی

۱۰۹. در بین اهداف چهارگانه علوم، روان‌شناسی، بیشتر در جزء... آن یعنی... مشکل دارند.
 ① اول - توصیف
 ② اول و دوم - توصیف و تبیین
 ③ سوم - پیش‌بینی
 ④ چهارم - کنترل
 (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۱۱۰. شرط موفقیت در هدف‌نهایی علوم تجربی به چگونگی... پدیده بستگی دارد.
 ① توصیف و پیش‌بینی
 ② پیش‌بینی و کنترل
 ③ توصیف و تبیین
 ④ تبیین و کنترل
 (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۱۱۱. در ارتباط با این جمله که پرخاشگری کودکان بر اثر تماشای فیلم‌های خشونت‌آمیز است؛ کدام گزینه اشتباه است؟
 ① پیش‌بینی پرخاشگری کودکان با تماشای فیلم‌های خشونت‌آمیز می‌تواند بدون دشواری صورت بگیرد.
 ② دلایل پرخاشگری کودکان متعدد هستند بنابراین تبیین آن دشوار است.
 ③ این پدیده پرخاشگری هر چه قابل پیش‌بینی باشد، بهتر قابل کنترل است.
 ④ پیش‌بینی و کنترل پرخاشگری کودکان مشروط به توصیف و تبیین دقیق است.
 (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۱۱۲. واژه تبیین به بیان... اشاره دارد و واژه توصیف... مربوط می‌شود.
 ① چرایی - چیستی
 ② چگونگی - چرایی
 ③ چرایی - ماهیت
 ④ ماهیت - چرایی
 (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۱۱۳. هدف‌نهایی همه علوم تجربی... و... است.
 ① پیش‌بینی - کنترل
 ② کنترل - توصیف
 ③ توصیف - تبیین
 ④ پیش‌بینی - تبیین
 (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)
۱۱۴. نظریه‌های علمی دارای دو سطح... و... و همه هدف‌غایی همه علوم تجربی... و...
 ① پژوهش‌پذیری و قابل تجربه بودن - پیش‌بینی و کنترل
 ② همبستگی و تجربی - توصیف و تبیین
 ③ صوری و تجربی - توصیف و کنترل
 ④ صوری و تجربی - پیش‌بینی و کنترل
 (متن صفحه‌ی ۱۳ و ۱۴ کتاب درسی)

شناخت

۱۱۵. به ترتیب منبع شناخت اندیشمندان اسلامی و فیلسوفان کدام است؟
 ① شیوه‌ی خردگرایانه - روش علمی
 ② روش علمی - شهود
 ③ استناد به نظر صاحب‌نظران - شیوه‌ی خردگرایانه
 ④ شهود - استناد به نظر صاحب‌نظران
 (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
۱۱۶. «کسب اطلاعات از افراد متخصص و باتجربه» و «استفاده از روش معینی از منطق برای پی بردن به حقیقت چیزی»
 به ترتیب اشاره به کدام منبع شناخت دارد؟
 ① شیوه‌ی خردگرایانه - روش علمی
 ② روش علمی - شهودی
 ③ استناد به صاحب‌نظران - خردگرایانه
 ④ استناد به صاحب‌نظران - روش علمی
 (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
۱۱۷. ... مبتنی بر درک درونی است و... از روش‌های تجربی استفاده می‌شود.
 ① روش شهودی - خردگرایانه
 ② روش شهودی - روش علمی
 ③ روش خردگرایانه - استناد به صاحب‌نظران
 ④ روش شهودی - استناد به صاحب‌نظران
 (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
۱۱۸. روش‌های کسب شناخت چه تعداد می‌باشند و مهم‌ترین ویژگی کدام روش، خصوصی بودن است؟ (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)
 ① چهار روش - روش شهودی
 ② پنج روش - روش علمی
 ③ چهار روش - روش علمی
 ④ پنج روش - روش خردگرایانه

۱۱۹. به ترتیب روش علمی مبتنی بر ... و روش شهودی بر مبنای درک ... است. (متن صفحه‌ی ۱۶ کتاب درسی)

- ① روش عینی - بیرونی
② روش عینی - درونی
③ روش ذهنی - بیرونی
④ روش ذهنی - درونی

ویژگی‌های روش علمه

۱۲۰. آخرین واژه در روش علمی واژه ... است که دانشمند به دنبال ... و ... است. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)

- ① نظام‌دار بودن - ابهام‌زدایی، روشن‌سازی
② موقعیت نامعین - توصیف، تبیین
③ نظام‌دار بودن - توصیف، تبیین
④ موقعیت نامعین - ابهام‌زدایی، روشن‌سازی

۱۲۱. روش علمی تابع قواعد مشخص است و این مصداق ... است و جریان رسیدن به هدف را ... می‌گویند.

(متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)

- ① جستجو - نظام‌دار بودن
② موقعیت نامعین - فرایند
③ نظام‌دار بودن - فرآیند
④ نظام‌دار بودن - جستجو

۱۲۲. این تعریف روبه‌رو از چند واژه اصلی تشکیل شده است؟ «فرایند جستجو با قاعده نظام‌دار مشخص کردن یک موقعیت نامعین»

(متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)

- ① ۲ واژه
② ۳ واژه
③ ۴ واژه
④ ۵ واژه

۱۲۳. در روش علمی هر واژه باید به طور دقیق بیان شود به این ویژگی ... می‌گویند. هر چه ... دقیق‌تر تعریف شود عمل

(متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)

اندازه‌گیری بهتر است.

- ① تعریف عملیاتی - متغیر
② شاخص‌سازی - متغیر
③ شاخص‌سازی - تعریف عملیاتی
④ تعریف عملیاتی - شاخص

۱۲۴. تعریف عملیاتی باعث تسهیل ... می‌شود ... یعنی نسبت دادن عدد به ویژگی‌های اشیا و افراد. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)

- ① اندازه‌گیری - شاخص
② شاخص - اندازه‌گیری
③ اندازه‌گیری - عملیاتی
④ اندازه‌گیری - اندازه‌گیری

۱۲۵. اینکه یافته‌های روش علمی، خصوصی و شخصی نیست، اشاره به کدام ویژگی روش علمی دارد؟ (متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)

- ① عملیاتی بودن
② عینی و تجربه پذیر بودن
③ تکرارپذیری
④ آزمون‌پذیری

تعریف علم روان‌شناسی

۱۲۶. روان‌کاوان، روان‌شناسی را مطالعه ... و رفتار گرایان مطالعه ... می‌دانند. (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

- ① ذهن هوشیار و ناهوشیار - رفتار آشکار
② ذهن ناهوشیار - رفتار آشکار
③ ذهن هوشیار - رفتار پنهان
④ زندگی روان و ذهن - بخش هوشیار

۱۲۷. حرکت جمعی پرندگان و راه رفتن انسان‌ها مصداق ... است و به دلیل تأکید بر کنش‌های انسانی در تعریف روان‌شناسی،

(متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

واژه ... لحاظ گردیده است.

- ① فرایندهای ذهنی - رفتار
② رفتار - فرایندهای ذهنی
③ تجارب انسانی - فرایندهای ذهنی
④ شناخت - فرایندهای رفتاری

۱۲۸. به ترتیب واژه‌ی «...» به دلیل عدم مشاهده مستقیم بسیاری از رفتارها و تأکید بر ... در تعریف روان‌شناسی لحاظ گردید.

(متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

- ① رفتار - کنش‌های اجتماعی
② فرآیندهای ذهنی - رفتار
③ فرآیندهای ذهنی - کنش‌های انسانی
④ رفتار - فرآیندهای ذهنی

۱۲۹. همه‌ی گزینه‌های زیر صحیح به جز گزینه‌ی: (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی)

- ① دلیل وجود تعاریف مختلف در روان‌شناسی، گذر زمان و پیشرفت دانش، و زاویه نگاه دانشمند می‌باشد.
② واژه فرآیندهای ذهنی به دلیل عدم مشاهده مستقیم بسیاری از رفتارها و تأکید بر کنش‌های انسانی، در تعریف روان‌شناسی لحاظ شد.
③ در بین روان‌شناسان تعریف واحدی از علم روان‌شناسی وجود ندارد.
④ بسیاری عقیده دارند روان‌شناسی یعنی مطالعه فرآیندهای ذهنی و شناخت.

۱۳۰. به ترتیب بازنمایی اطلاعات موجود در حافظه و فرآیند تفسیر محرک‌های انتخابی را چه می‌نامند؟

(متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

- ① تفکر - ادراک
② ادراک - تفکر
③ تفکر - تصمیم‌گیری
④ ادراک - تصمیم‌گیری

۱۳۱. به ترتیب مرحله بعد از ادراک را چه می‌نامند و تفکر شامل چند بخش است؟

(متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

- ① حافظه - ۴
② پردازش - ۲
③ تفکر - ۳
④ تصمیم‌گیری - ۲

۱۳۲. تفکر شامل چه بخش‌هایی است؟

(متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

- ① استقراء، قضاوت، حل مسئله، توجه
② استدلال، قضاوت، حل مسئله، توجه
③ استقراء، قضاوت، حل مسئله، تصمیم‌گیری
④ استدلال، قضاوت، حافظه، تصمیم‌گیری

۱۳۳. دست یافتن به ویژگی‌های مشترک محرک‌های مختلف اشاره به چه نوع پردازشی دارد؟

(متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)

- ① مفهومی
② ادراکی
③ حسی
④ شناختی

۱۳۴. اشاره به ویژگی‌های اندازه و شکل ظاهری یک محرک اشاره به چه نوع پردازشی دارد؟

(متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)

- ① مفهومی
② ادراکی
③ حسی
④ شناختی

۱۳۵. عالی‌ترین مرتبه شناخت ... است و شناخت پایه شامل ... و ... است.

(متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)

- ① استدلال - توجه - ادراک - حافظه
② تصمیم‌گیری - توجه - ادراک - حافظه
③ حل مسأله - توجه - ادراک - حافظه
④ قضاوت - توجه - ادراک - حافظه

۱۳۶. در چه زمانی شناخت شکل گرفته شده پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود؟

(متن صفحه‌ی ۲۲ کتاب درسی)

- ① به کنترل و پیش‌بینی رسیده باشیم.
② از ویژگی‌های حسی استفاده بیشتر شود.
③ هر چه پردازش، مفهومی‌تر باشد.
④ هر چه توصیف و تبیین علمی‌تر باشد.

روان‌شناسی - نردیشینیان

۱۳۷. به ترتیب در واژگان دینی، سودمندترین معارف بشری را ... می‌دانستند و شناخت ابعاد غیر جسمانی انسانی ابتدا در

(متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

معارف همچون ... مطالعه شد.

- ① معرفت شهودی - عرفان
② معرفت شناختی - فلسفه
③ معرفت دینی - عرفان
④ معرفت نفس - فلسفه

۱۳۸. به ترتیب در سال ... برای اولین بار توسط ... اولین آزمایشگاه روان‌شناسی تأسیس شد که محققین آن را مبدأ

(متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

شکل‌گیری روان‌شناسی علمی می‌دانند.

- ① ۲۵۵ ق - جاحظ
② ۱۸۷۹ م - ویلهلم وونت
③ ۱۵۰ ق - جاحظ
④ ۱۷۸۹ م - ویلهلم وونت

۱۳۹. به ترتیب ... از پیش‌گامان روش علمی - تجربی است. ابزارهای شناخت انسان از نظر وی، حس، عقل و ... است.

(متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

- ① کندی - نفس
② کندی - الهام
③ جاحظ - الهام
④ جاحظ - نفس

۱۴۰. به ترتیب چه کسی «به شیوه ارسطو به شرح و توصیف نفس» و «اقسام آن» و «کمک ارزنده‌ای در خصوص هدف‌های

(متن صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی)

آموزشی» انجام داد؟

- ① کندی - ابن‌سحنون
② کندی - جاحظ
③ جاحظ - ابن‌سحنون
④ ابن‌سحنون - کندی

۱۴۱. به ترتیب چه کسی «بر اهمیت ادراک حسی در جریان شناخت تأکید دارد» و کدام فیلسوف «لازمه شکوفایی فطرت را

(متن صفحه‌ی ۲۴ کتاب درسی)

از طریق آموزش امکان‌پذیر می‌دانست؟

- ① فارابی - کندی
② ابن‌سینا - کندی
③ ابن‌سینا - فارابی
④ فارابی - ابن‌سینا

۱۴۲. سه منطقه اصلی مغز را نام ببرید و نحوه قرار گرفتن آن‌ها به چه صورت است؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) پل مغزی، بصل النخاع، مخچه - بر اساس نحوه قرار گرفتن در میان مغز
  - ۲) پیشانی، آهیانه‌ای، گیجگاهی - بر اساس قرار گرفتن در پس سر
  - ۳) پیش مغز، میان مغز، مغز پسین - از جلو تا عقب دستگاه عصبی در جنین
  - ۴) پیش مغز، میان مغز، مغز پسین - بر اساس ویژگی‌ها و وظایف
۱۴۳. به ترتیب وظیفه هیپوتالاموس و تالاموس چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) تنظیم بقای نوع - انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ
  - ۲) مهم‌ترین دستگاه فعال‌ساز شبکه‌ای - انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ
  - ۳) انتقال اطلاعات حسی به قشر مخ - تنظیم بقای نوع
  - ۴) انتقال علایم از یک بخش مغز به بخش دیگر - تنظیم بقای نوع
۱۴۴. کدام یک از گزینه‌های زیر از اهمیت‌های دستگاه لیمبیک نمی‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) انگیزش
  - ۲) تنفس
  - ۳) حافظه
  - ۴) یادگیری
۱۴۵. کدام یک از گزینه‌های زیر از بخش‌های مغز پسین نمی‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) قشر مخ
  - ۲) بصل النخاع
  - ۳) پل مغزی
  - ۴) مخچه
۱۴۶. با توجه به اهمیت مخچه در میان مغز، کدام گزینه از وظایف مخچه نمی‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) کشش عضلانی
  - ۲) کنترل هیجان
  - ۳) توازن
  - ۴) کنترل هماهنگی بدن
۱۴۷. پیام‌های مربوط به خواب و برانگیختگی توسط کدام قسمت مغز انجام می‌گیرد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) میان مغز
  - ۲) پیش مغز
  - ۳) مغز پسین
  - ۴) پل مغزی
۱۴۸. با توجه به کارکردهای بصل النخاع، گزینه‌ی نادرست کدام است؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) بلع و هضم
  - ۲) کنترل فعالیت قلبی
  - ۳) کشش عضلانی
  - ۴) تنفس
۱۴۹. به ترتیب کارکرد نیمکره‌ی چپ و راست مغز چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) زبان‌آموزی - حرکت
  - ۲) مهارت‌های حرکتی - دانش معنایی
  - ۳) مهارت‌های حرکتی - دانش معنایی
  - ۴) زبان‌آموزی - حرکت
۱۵۰. کنترل فعالیت قلبی، تنفس، بلع و هضم مربوط به کدام قسمت مغز است؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) بصل النخاع
  - ۲) پل مغزی
  - ۳) هیپوتالاموس
  - ۴) تالاموس
۱۵۱. جنگیدن، تغذیه، فرار کردن شامل کدام قسمت مغز و کدام منطقه اصلی آن می‌شود؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) تالاموس - پیش مغز
  - ۲) هیپوتالاموس - پیش مغز
  - ۳) بصل النخاع - میان مغز
  - ۴) دستگاه لیمبیک - مغز پسین
۱۵۲. اشکال در حرکات مهارتی و زبان‌آموزی اشاره به آسیب کدام قسمت مغز می‌کند؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) نیم‌کره‌ی چپ
  - ۲) نیم‌کره‌ی راست
  - ۳) بصل النخاع
  - ۴) هیپوتالاموس
۱۵۳. کنترل هماهنگی بدن، جنگیدن، فعالیت قلبی به ترتیب اشاره به کدام ناحیه اصلی مغز دارد؟ (متن صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی)
- ۱) پیش مغز - میان مغز - مغز پسین
  - ۲) پیش مغز - مغز پسین - میان مغز
  - ۳) مغز پسین - میان مغز - پیش مغز
  - ۴) مغز پسین - پیش مغز - مغز پسین
۱۵۴. پردازش اطلاعات دیداری مربوط به قطعه ... است و ایجاد بافت چربی در رگ‌های خونی اشاره به سکنه ... دارد. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
- ۱) پس‌سری - کم‌خونی (نوع اول)
  - ۲) آهیانه - خون‌ریزی (نوع دوم)
  - ۳) پیشانی - خون‌ریزی (نوع دوم)
  - ۴) پیشانی - کم‌خونی (نوع اول)
۱۵۵. یکی از آسیب‌های مغز، ... است که در اثر سکنه پدید می‌آید و کارکرد ... را مختل می‌کند. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)
- ۱) تومور - ذهنی
  - ۲) اختلال عروقی - شناختی
  - ۳) نئوپلاسم - سلول‌های مغزی
  - ۴) اختلال عصبی - مغزی

۱۵۶. برای اخذ اطلاعات عمیق از روش ... استفاده می‌شود و بیشتر افراد عادی جامعه با روش ... روبه‌رو هستند.

(متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)

- ① مصاحبه ساختار یافته - پرسش‌نامه
② مصاحبه بدون ساختار - پرسش‌نامه
③ مصاحبه ساختار یافته - آزمون‌ها
④ مصاحبه بدون ساختار - آزمون‌ها

۱۵۷. به ترتیب هر یک از جملات زیر اشاره به کدام روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی دارد؟

(متن صفحه‌ی ۲۷ تا ۲۹ کتاب درسی)

«رفتار نوع دوستانه حیوانات به صورت تکاملی را در این روش می‌توانیم مطالعه کنیم.»

«در همه پرسشی‌ها معمولاً از این روش استفاده می‌شود.»

«این روش بسیار وقت‌گیر است و محقق باید نکات اخلاقی را رعایت کند.»

«در صورتی که مطالعه و بررسی مساله به صورت مشاهده مستقیم امکان‌پذیر نباشد.»

- ① مشاهده - مصاحبه ساختار یافته - مصاحبه بدون ساختار - آزمون‌ها
② آزمون‌ها - مصاحبه ساختار یافته - مصاحبه بدون ساختار - مشاهده
③ مشاهده - مصاحبه بدون ساختار - مصاحبه ساختار یافته - آزمون‌ها
④ آزمون‌ها - مصاحبه بدون ساختار - مصاحبه ساختار یافته - مشاهده

۱۵۸. با توجه به حوزه مورد علاقه، ... گرایش‌هایی هم‌چون روان‌شناسی بالینی، کودکان استثنائی و غیره دارند و ... کسی

است که بعد از دوره پزشکی عمومی، سه سال در زمینه اختلالات روانی، تشخیص و درمان، آموزش می‌بیند.

(متن صفحه‌ی ۳۱ کتاب درسی)

- ① روان‌پزشکان - روان‌شناسی
② روان‌شناسان - روان‌شناسی
③ روان‌شناسان - روان‌پزشک
④ روان‌پزشکان - روان‌پزشک

۱۵۹. در ارتباط با مهم‌ترین گرایش‌های روان‌شناسی کدام گزینه نادرست است؟

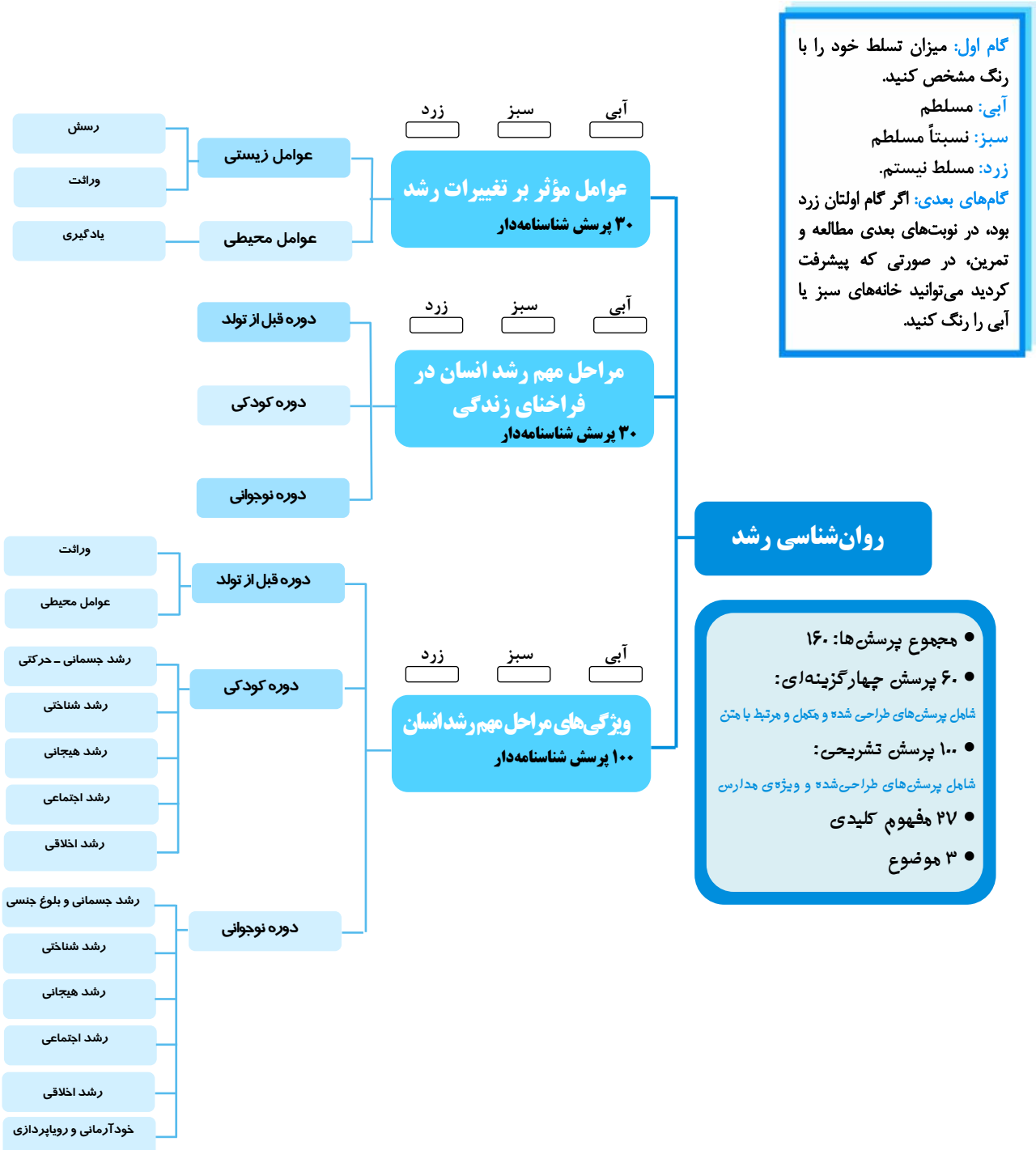
- ① با توجه به علائق و توانمندی، روان‌شناسان در محیط‌های مختلف به آموزش، پژوهش و ارائه خدمات، تخصصی مشغول‌اند.
② روان‌شناس بعد از اخذ دیپلم، چهار سال در دانشگاه در مقطع کارشناسی روان‌شناسی تحصیل می‌کند و حدود سه سال برای دریافت کارشناسی‌ارشد و سپس به مدت هفت سال در مقطع دکتری تخصصی روان‌شناسی تحصیل می‌نماید.
③ روان‌شناس با روان‌پزشک متفاوت است، زیرا روان‌پزشک کسی است که با کمک درمان‌هایی دارویی اختلالات روانی را درمان می‌کند.
④ روان‌پزشک بعد از دوره پزشکی عمومی، ۳ سال در زمینه اختلالات روانی، تشخیص و درمان، آموزش می‌بیند.

روانشناسی رشد

درخت دانش

۲۷ مفهوم‌کلیدی

روان‌شناسی رشد

روان‌شناسی رشد - وراثت - یادگیری - رشد - عوامل محیطی - عوامل زیستی - تعامل محیط - ژن - فراخنای زندگی - دوره کودکی - دوره نوجوانی - دوره جوانی - بزرگسالی - میان‌سالی - پیری - رشد جسمانی - رشد شناختی - رشد هیجانی - رشد اجتماعی - رشد اخلاقی - نقش همسالان - هویت، خود واقعی - خود آرمانی - رؤیاپردازی - خود محوری - تغییرات اولیه جنسی - تغییرات ثانویه جنسی

اهداف کلی فصل

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های زیر را به دست آورند:

- ❖ عوامل مؤثر بر تغییرات رشد را توضیح دهند.
- ❖ مراحل مهم رشد انسان در فراخنای زندگی را تشریح نمایند.
- ❖ ویژگی‌های مراحل مهم رشد انسان در سه مقطع، قبل از تولد، دوره کودکی و دوره نوجوانی را تبیین نمایند.

درس‌نامه

تعریف روان‌شناسی رشد

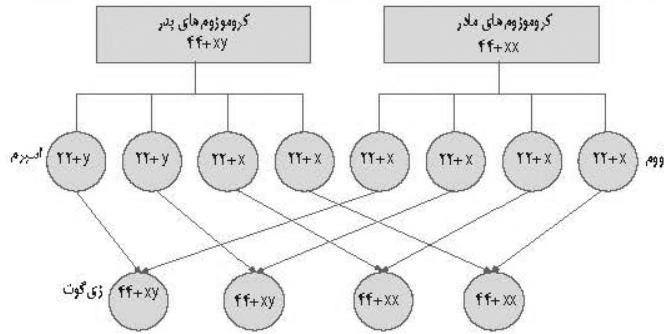
علم روان‌شناسی رشد شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که تلاش می‌کند تا تغییراتی را که در طول زندگی از زمان تشکیل نطفه تا زمان مرگ در آدمی رخ می‌دهد مطالعه کند. روان‌شناسی رشد دامنه گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی را شامل می‌شود. جنبه‌های مختلف رشد را می‌توان از یک‌دیگر تفکیک کرد؛ **جنبه‌های جسمانی** (بلند شدن قد)، **شناختی** (حل مسائل)، **هیجانی** (ابراز خشم)، **اجتماعی** (روابط با همسالان) و اخلاقی (رعایت حقوق دیگران) بر همین اساس، روان‌شناسی رشد دامنه گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی در فراخنای زندگی فرد را شامل می‌شود.

✓ **عوامل مؤثر بر تغییرات رشد**

۱- عوامل زیستی ← وراثت و رشد
۲- عوامل محیطی ← یادگیری

۱- **دوقلوهای همسان**: یعنی دوقلوهایی که نه تنها هم‌جنس هستند (هر دو دختر یا هر دو پسر) بلکه از لحاظ ظاهر و رفتار هم بیشتر اوقات قابل تشخیص نیستند دوقلوهای همسان **وراثة یکسان** دارند. زیرا هر دو از یک تخمک به وجود آمده‌اند.

۲- **دوقلوهای ناهمسان**: دوقلوهایی که شباهت‌های آنها مانند شباهت‌های دیگر خواهر و برادرها می‌باشد.

مراتب به عنوان یک عامل زیستی مؤثر بر رشد شناخته شده است. عوامل زیستی ایجاد کننده صفاتی هستند که از قبل در فرد نهفته است. برخی از این صفات از بدو تولد و برخی دیگر نیازمند گذر زمان است تا ظاهر شوند.

عوامل زیستی عبارتند از آن دسته از عواملی که ایجاد کننده خصیصه‌ها یا صفاتی می‌باشند که از قبل در فرد نهفته است. برخی از این صفات از همان روز تولد در ظاهر و رفتار نوزاد بروز می‌کند و برخی دیگر از صفات نهفته، در زمان و مرحله خاصی با ایجاد شرایط بروز می‌کند. در علم روان‌شناسی برای بیان این آمادگی درونی یا نهفته از اصطلاح «**ریش باپخته‌گی**» استفاده می‌شود.

ریش یا پختگی به معنای آمادگی زیستی است که خود دارای برنامه رشد طبیعی و منظمی است. بر اساس فرایند ریش آدمی در طول زندگی خود از دوره جنینی تا مرگ یک سری خصوصیات را در جنبه‌های مختلف رشد نشان خواهد داد.

مثال از لحاظ رشد جسمانی به طور میانگین کودک در ۱۵ ماهگی بدون کمک می‌تواند راه برود یا به طور میانگین نوجوان در ۱۱ تا ۱۴ سالگی به بلوغ می‌رسد.

عوامل محیطی عبارتند از آن دسته از عواملی که در بیرون از فرد وجود دارد و بر بروز تغییرات رشدی فرد در جنبه‌های مختلف و در مراحل مختلف رشد مؤثر است. در این میان «**یادگیری**» یکی از مهم‌ترین این عوامل محیطی است که بر روی تغییرات رشدی تأثیر دارد.

- ✓ **مراحل مهم رشد انسان در فراغتهای زندگی**
- ۱- دوره قبل از تولد
  - ۲- دوره کودکی
  - ۳- دوره نوجوانی

یکی از مباحث مهم روان‌شناسان رشد: مرحله‌ای بودن رشد انسان است. سؤال این است که آیا تغییرات رشدی در جنبه‌های مختلف پیوسته و تدریجی است یا اینکه تغییرات رشدی مرحله‌ای و کیفی می‌باشند. امروزه اکثر روان‌شناسان رشد، به **رشد مرحله‌ای** اعتقاد دارند.

- طول عمر انسان بعد از دوره تولد از دیدگاه**
- صاحب نظران روان‌شناسی رشد**
- ۱- کودکی
    - ۱- طفولیت از تولد تا دو سالگی
    - ۲- کودکی اول از دو سالگی تا هفت سالگی
    - ۳- کودکی دوم از هفت تا دوازده سالگی
  - ۲- نوجوانی
    - ۱- جوانی
    - ۲- بزرگسالی
    - ۳- پیری

دوره‌ی زندگی	دامنه‌ی سنی
۱- طفولیت	دو سال اول زندگی
۲- قبل از دبستان (کودکی اول)	۲ تا ۷ سالگی (برخی کودکان ۱ تا ۳ ساله را که تازه راه می‌افتند، نوپا می‌نامند)
۳- کودکی دوم	۷ تا ۱۲ سالگی (تا شروع بلوغ جنسی)
۴- نوجوانی	۱۲ تا ۲۰ سالگی (برخی پایان نوجوانی را در زمانی می‌دانند که فرد شروع به کار کند و مستقل از والدین می‌شود.)
۵- جوانی (بزرگ‌سالی اول)	۲۰ تا ۴۰ سالگی
۶- میان‌سالی (بزرگ‌سالی دوم)	۴۰ تا ۶۵ سالگی
۷- پیری	۶۵ سال به بالا

پیامبر گرامی اسلامی می‌فرماید: کودک هفت سال آقا و سرور است و هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر و مشاور است.

* در هفت سال اول انسان، باید آزاد باشد که بازی کند. باید عواطف و احساسات صحیح او را پرورش داد و با رفتار خوب و گفتار پسندیده او را پرورش داد و بدون توقع اطاعت از او سعی کرد که با عمل و گفتار صحیح از حس تقلیدش بهره‌گیرد.

* در هفت سال دوم کم‌کم باید زشتی‌های زیبایی‌ها را با ابروی همانند و در تأدیب او کوشش کرد و او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها رهنمون ساخت.

* در هفت سال سوم باید با او به منزلت‌ها و رفتارها کرد. دیگر نباید به صورت آمرانه با او رفتار شود. باید وی را چون عضو بزرگ خانواده دانست و مانند دیگران او را در تصمیم‌گیری دخالت داد.

مراحل سه‌گانه رشد انسان تا ۲۱ سالگی از دیدگاه اسلام

ویژگی‌های مراحل مهم رشد انسان:

رشد انسان از زمان تشکیل نطفه شروع می‌شود.

وقتی یک اسپرم (هورمون مردانه) از پدر، یک تخمک آزاد شده از مادر را بارور می‌کند، نطفه تشکیل می‌شود.

عامل وراثت

۱- ۲۳ کروموزوم از مادر (XX)
۲- ۲۳ کروموزوم از پدر (XY)

یک تخمک بارور شده طبیعی دارای ۴۶ کروموزوم است

از طریق کروموزوم‌ها و ژن‌های روی آنها است که صفات به ارث می‌شوند.

عوامل مؤثر بر چگونگی رشد قبل از تولد

۱- سن مادر
۲- آرامش به‌ویژه ارتباط معنوی با خالق هستی
۳- کیفیت تغذیه مادر
۴- فشار روانی
۵- آلودگی محیط
۶- حالت‌های هیجانی
۷- استفاده از داروها

✓ ویژگی‌ها و خصوصیات رشدی دوره کودکی

منظور از رشد در دوره کودکی از زمان تولد تا ۱۲-۱۱ سالگی است.

* رشد دوره کودکی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است.

* بسیاری بر این باورند که روان‌شناسی رشد فقط خصوصیات دوره کودکی را بررسی می‌کند.

* در واقع روان‌شناسی رشد، مطالعه علمی انسان از زمان انعقاد نطفه تا پایان زندگی است.

* دوره سنی کودکی نسبت به سایر دوره‌های رشد اهمیت زیادی دارد.

* امام صادق (ع) در یک حدیث زیبا در ارتباط با کودک می‌فرمایند: «آدمی اگر در سنین کودکی آموخت، صالح و رستگار می‌شود و گرنه دیگر در او خیری نیست.»

* و در جای دیگر حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «هر کسی در کودکی تعلیم نبیند، در بزرگی به مقام ارجمندی نمی‌رسد.»

ابتدایی‌ترین و شاخص‌ترین جنبه از رشد، رشد جسمانی حرکتی است.

وزن هنگام تولد پس از ۶ ماه دو برابر و پس از پایان سال اول سه برابر

افزایش وزن مغز و سفت شدن استخوان‌ها مصداق رشد جسمانی

از زمان تولد تا نوجوانی، رشد با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است.

کودک ابتدا می‌تواند حرکات درشت را انجام دهد و بعد موفق به کسب رشد حرکات ظریف مثل بستن بند کفش می‌شود.

رشد جسمانی - حرکتی در کودکی

* به رشد توانایی‌هایی مرتبط با فرایندهایی همچون توجه، ادراک، حافظه، استدلال، قضاوت حل مسئله، تصمیم‌گیری و توانایی‌های زبانی کودک اطلاق می‌شود.

* کودکان به دلیل رشد شناختی پایین‌تر، از پردازش ادراکی استفاده می‌کنند.

* کودکان به دلیل استفاده از پردازش ادراکی، تحت تأثیر ویژگی‌های ظاهری اشیاء قرار می‌گیرند.

* تسلط کودکان بر زمینه‌ها اشاره به رشد شناختی دارد و عوامل محیطی در تسلط کودک به لغات تأثیر بسزایی دارد به‌طور مثال اسباب‌بازی به عنوان یک عامل محیط بر تسلط کودکان بر لغات تأثیر بسزایی می‌گذارد.

رشد شناختی در دوره کودکی

* رشد هیجانی در کودکی فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات

خود کودک، بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات افراد دیگر هم می‌باشد.

* بروز هیجان مشروط به آگاهی فرد و رابطی دو طرفه است. کودکان با دریافت واکنش

دیگران به هیجانات خود جهت می‌دهند.

* اصل این خواسته داشتن، خشمگین شدن، ابراز و محبت کردن و حس آرامش شکل‌های

مختلف هیجان هستند.

* رشد هیجانی در دوره کودکی معطوف به سه هیجان سازه‌توس، خشم و محبت است.

* با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان‌های مختلف و واکنش اطرافیان (به خصوص

واکنش مادر) سه هیجان فوق به هیجان‌های مرکب دیگر، همچون احساس زشمیانی،

سپاسگزاری و ترحم تعمیم می‌یابد.

* رشد هیجانی در کودکان نسبت به حیوانات به دلیل بیشتر بودن دقت‌های تعامل با محیط

بازتر و متنوع‌تر و رشد یافته‌تر است.

رشد هیجانی در دوره کودکی